

G.Kadziauskas: „Lietuva“ – viešojo intereso falsifikacija (175)

Giedrius Kadziauskas, LLRI vyresnysis ekspertas, Lietuvos laisvosios rinkos institutas

2006 rugpjūčio mėn. 18 d. 10:22

„Didingesnio“

LLRI nuotr.

europinio kino mylėtojai, žaižaruodami išmintimi, reikalauja, kad Vilniaus miestas išpirktų privatizuotą kino teatrą (KT) „Lietuva“, negriautų pastato, išlaikytų viešą

kultūrinę erdvę ir kaip iki šiol rodytų jų mėgstamą kiną. Vienokio ar kitokio kino pomėgis yra skonio, jo lavinimo, bendro ar specialaus išsimokslinimo klausimas. Tačiau net ir didžiausias intelektualas neturėtų užmiršti savo skonių ir pasirinkimų ribotumo ir reikalauti, kad pagal jo skonį valdžia sutvarkytų pasaulį, ar bent jau Vilniaus miestą. Asmeninių preferencijų neprimetimas kitiems yra brandos požymis. Deja, kovotojai prieš KT „Lietuva“ pertvarkymą asmeninį požiūrį į nekomercinį kiną pateikia kaip visuomenės interesą nenužmogėti, išlikti kultūringais ir neparsiduoti. Vienu žodžiu – jeigu vietoje KT „Lietuva“ bus gyvenamieji ir komerciniai pastatai - galas Lietuvos kinui, jo mylėtojams ir kultūrai apskritai!

Kitaip nei socialistiniu tokio užmojo nepavadinsi – „mes žinome, kas čia (KT „Lietuva“) turėtų būti; reikia, kad valdžia nacionalizuotų (išpirktų) ir atiduotų tautai“. Centrinis planuotojas socializme irgi tariasi žinąs, kokį kiną ir kaip žiūrėti žmonės mėgsta. Todėl ir atsirado sovietmečiu Vilniaus centre, kaip ir privalomai kituose TSRS miestuose, 1000 vietų monstras, ir kinas, kaip svarbiausias iš menų, nestokojo dėmesio. Protestuotojų orientacija į valdžios malonę ir konstatavimas, kad miestiečių polinkiai mėgautis komerciniais *multipleksais* yra valdžios taisytiną reiškinys, priartina juos prie socializmo statytojų.

Protestuotojai atsikerta, kad iš valdžios malonių nenori, o tik siekia, kad vieša bendruomenės erdvė, kuri buvo miestiečių naudojama ir mylima, liktų tokia, kokia buvusi. Kad grįžtų fizinė KT „Lietuva“, kuri brangi daugeliui - jaunystė, bendraminčio peties jausmas, patinkantis kinas ar karstelėjusi cigaretė prancūzų kino naktį. Kino mylėtojai gina sovietinės valdžios dovanotą privilegiją ir vedini asmeninių patirčių ir preferencijų falsifikuoja viešąjį, bendrąjį interesą.

Miesto valdžia turi pareigą, kad bendras miestiečių turtas tarnautų viešajam interesui ir efektyviausiai tenkintų viešuosius poreikius. Aksioma, kad privačius poreikius ne tik efektyviausiai, bet ir socialiai teisingusiai tenkina privatūs veikėjai, tinkama ir čia. Sakydamas „socialiniai teisingiausiai“ teigiu, kad kai valdžia viešaisiais resursais tenkina privačius kažkieno poreikius, tai daro visų kitų mokesčių mokėtojų sąskaita ir rizikuoja ne savo, o mokesčių mokėtojų pinigais. Kai savivaldybė taiko transporto lengvatą studentams, kurie tenkina savo privatų poreikį, suvokiame, kad tai parama, kurią finansuoja visi mokesčių mokėtojai.

Taigi, kino mylėtojų noras su valdžios pagalba „visiems“ priklausančiame pastate žiūrėti kiną yra ne bendras, o privatus, siauras ir specialus interesas. Kinas nėra viešoji gėrybė, kurią galėtų teikti ar prie jos prisidėti valdžia – visi kino seanso žiūrovai suskaičiuojami, individualizuojami, gali ir susimoka už paslaugą. Daugelis kitų paslaugų remiantis išdėstytais kriterijais atiduotos efektyviau ir teisingiau teikti rinkai. Tos viešosios erdvės, kurios sunkiai gali būti individualizuotos, tegu lieka viešos – parkai, sodai, aikštės, skverai ir pan.

Galima būtų prigalvoti ir priešinių siaurų interesų. Kažkam nepatinka skaudžią praeitį primenantį sovietinę architektūrą, kažkas viliasi, kad bus sutvarkytos pirties prieigos, kažkas nori nusipirkti butą naujame name, trečias kaltina savivaldybę, kad atpirkus KT „Lietuva“, neliks biudžete pinigų gatvės remontuoti. Jų daug, tačiau juos vienija tai, kad jie tiek pat svarbūs arba tiek pat nesvarbūs, kaip ir kažkieno noras toje vietoje žiūrėti kiną.

Ant kitos svarstyklių lėkštės yra bendrasis miestiečių interesas. Kiekviena iš valdžios kylanti

privilegija apdovanoja apibrėžtą gyventojų ratą, kitiems lyg ir nedarydama žalos. Ją patyrę žmonės sunkiai identifikuojami, nesusiburia, galbūt ta žala kiekvienam jų menka. (Todėl ir negirdime

protestuojančių kitoje bankaus puseje).

Bendrasis interesas šiuo atveju yra ilgalaikė, prognozuojama privačios nuosavybės apsauga. Čia yra ne tik investuotojų, bet labiausiai mažųjų savininkų interesas. Kuo saugesnė nuosavybė, tuo turtingesnis ir ramesnis žmogus. Naftos kompanijos žino, kad tiesti naftotiekį per valstybę, kuriose nuosavybės teisės *de facto* neginamos, yra daug pigiau, nes galima susitarti su valdžia ir „paimti urmu“, nei tose valstybėse, kuriose reikia suderėti su savininkais ir ją nupirkti. Nuosavybės saugumas nuo valdžios šėlsmo norint atiduoti naftos kompanijoms ar kino mylėtojams ir yra bendrasis ilgai grojantis kiekvieno Lietuvos gyventojų interesas.

Protestuotojai nenuoseklūs. Jie kaltina savivaldybę korumpuotumu ir miestiečių balso negirdėjimu, tačiau tuo pat metu ragina išpirkti KT „Lietuva“ ir ją valdyti tai pačiai savivaldybei, bet „teisingiau“, lyg būtų koks pagrindas tokiai vilčiai. Valdžia - blogas tarpininkas, ir protestuojantys bei pasirašiusieji peticiją, raginančią gražinti KT „Lietuva“, tai žino. Esu tikras, kad pasirašę peticiją didžiąja dalimi taip išreiškė nepasitenkinimą valdžia – galima korupcija, negirdėjimu, nes(i)sukalbėjimu, iliuzine konsultavimosi su visuomene procedūra ir t.t. KT „Lietuva“ tam buvo pretekstas. Raginimas išpirkti KT „Lietuva“ eina viena kryptimi su valdžios praktika statyti ir pirkti fizines viešąsias erdves „kultūriniam“ ir kitiems aukštesniems poreikiams tenkinti. Valdovų rūmai, Profesinių sąjungų rūmai ant Tauro kalno, Sporto rūmai – tai tik keletas objektų, skirtų pakelti kultūrą istorinę savimone, pasididžiavimą savo valstybe ir kt. Visiškai neaišku, kas bus su tais rūmais, ir visiškai aišku, kad labai toli nuo rūmų iki pasididžiavimo ir kultūros.

KT „Lietuva“ konfliktas lyg ir artėja prie pabaigos: savivaldybė su investuotoju tariasi dėl kino funkcijos išlaikymo naujame pastate, žodyno nebevaldantys protestuotojai įklimpo procedūrinės demokratijos pinklėse. Privatizavimas – dažnai sunkus ir skandalingas, bet paskutinis valdžios žingsnis. Vėliau visi aprimsime ir pėdinsime žiūrėti *kino pavasario* į bet kurį multipleksą.

Susiję straipsniai:

- [Apie batus ir \(truputi\) apie ratus](#) (61)
2006 rugpjūčio mėn. 11 d. 10:53
- [Slovakija – iš antro žvilgsnio](#) (33)
2006 birželio mėn. 27 d. 10:30
- [Ar brangus Klaipėdos uostas?](#) (38)
2006 birželio mėn. 19 d. 09:35

